

8. nedeľa v Cezročnom období

Sir 27, 4–7

Ž 92, 2–3, 13–14, 15–16

1 Kor 15, 54–58

Lk 6, 39–45

Pred niekoľkými rokmi kontroverzná hviezda NBA, Charles Barkley, reagoval na výčitky voči svojmu nemiestnemu správaniu v súkromí neslávne známymi slovami: „Neplatia mi, aby som dával príklad. Platia mi za spúšť na basketbalovom ihrisku.“ Neskôr si dokonca zarobil celkom peknú sumu reklamou na Nike s vetou: „Nie som žiadny vzor“. Mnoho ľudí malo z tejto na prvý pohľad obdivuhodnej úprimnosti dojem, že Barkley sa takto štylizoval len preto, lebo si nechcel pripustiť, aký zlý príklad dáva mladým.

Dnes, žiaľ, nie je veľa známych vzorov pre mladých hodných nasledovania, čo je smutné zvlášť preto, že všetci potrebujeme niekoho, kto by nám mohol ísť príkladom. V mnohých kultúrach bolo alebo ešte je zvykom, že sa vzdeláva prostredníctvom nasledovania celého životného štýlu vzdelanca, ktorého si študenti vyberú. Bolo to tak v Číne, kde sa od osoby filozofa očakávala integrita a jeho žiaci sa usilovali napodobňovať jeho osobnosť ako celok. Konfucius (Kong Fuzi) bol teda nielen filozofom, ale aj znalcom bojových umení, básnikom atď. Podobný bol aj výcvik židovských rabínov, ktorých žiaci kopírovali každý detail života svojho učiteľa, počnúc jeho učením, až po stravovacie návyky, spôsob obliekania a jednanie s manželkou.

Je prejavom veľkej múdrosti nájsť človeka, ktorého celý život, nielen jeho myslenie, je nasledovaniashodný, pretože ak sa jeho myšlienky nedajú úspešne uviesť do života, nestoja za nič. Okrem toho, ak sám učiteľ nedokáže žiť podľa svojich princípov, niečo na ňom nesedí.

Mnohí západní filozofi — napr. Karl Marx, Jean-Jacques Rousseau, Friedrich Nietzsche — mali viac-menej katastrofálne súkromie a z tých ľudí, ktorí ich poznali osobne, si ich iba málokto vážil. Ježiš nebol taký. On učil o integrite vnútornej osoby (srdca človeka) a jeho učenia (čo hovorí). George W. Bush správne, hoci možno nie celkom vedomý si dôvodov, nazval Ježiša svojim „oblúbeným filozofom“. Filozof je „ten, kto miluje múdrosť“. Ježiš zaiste múdrosť miloval, no predovšetkým on sám bol vtelenou Múdrostou. V čítaniach tejto nedele dokazuje, že je neprekonateľným praktickým filozofom, ktorý nám dáva múdre rady o tom, ako máme žiť svoj život.

Čítanie z knihy Sirachovho syna / Sir 27, 5–8

Ako pri osievaní ostanú na site smeti, tak je to aj s človekom: len čo začne rozprávať, hneď vidno jeho nedostatky.

V peci sa skúšajú výrobky hrnčiara a spravodlivosť človeka v skúške súženia.

Ovocie ukáže, ako ošetrovali strom, a slovo odhalí, ako zmýšľa srdce človeka.

Nechváľ nikoho, kým neprehovorí, lebo reč je skúšobným kameňom pre ľudí.

Knihy Sirachovho syna je v katolíckom Kánone poslednou z múdroslovných kníh a mohla by sa považovať za súvislé zhrnutie izraelskej poučnej tradície, pozbierané asi okolo roku 200 pred Kr. Je to skutočné rozjímanie nad celým Písmom Izraela v aspekte *múdrosti*, teda praktických vedomostí o úspešnom živote. Pretože je Sirachovec takým užitočným prehľadom morálneho posolstva starozákonných biblických kníh, raná Cirkev ho hojne uplatňovala v katechéze, a tak sa mu dostalo aj meno „Ecclesiasticus“, teda „Cirkevný spis“.

Sirachovec je známy pod mnohými názvami. V staroveku bol jeho plný grécky a pravdepodobne aj hebrejský názov „Múdrosť Jezusa, syna Sirachovho“ (porov. Sir 50, 29 SSV alebo v. 27 v ekumenickom preklade – SEBDT). U starovekých otcov a učiteľov sa dá nájsť množstvo skrátených názvov v hebrejčine, gréčtine a latinčine, vrátane „Múdrosť“, „Múdrosť Jezusovej“, „Kniha múdrosti“, „Múdrosť Sirachovej“, „Prísloví Jezusa Sirachovca“ atď. V židovskej tradícii nakoniec prevážil krátky titul *ben Sira* („syn Sirachov“), ktorý dnes často používa v učených dielach na označenie knihy aj autora.

Ako sme spomínali, latinská tradícia ho nakoniec nazvala „Ecclesiasticus“, hoci meno, ktoré použil sv. Hieronym vo Vulgáte, bolo *Liber Iesu Filii Sirach*, „Kniha Jezusa, syna Sirachovho“. Keďže verzia pomenovania, obsahujúca slovo múdrosť, sa ľahko zamieňa s Múdrosťou Šalamúnovou, a „Ecclesiasticus“ s Ecclesiastes, v súčasnom katolíckom kontexte sa udomácnil názov „Sirach(ovec)“ a aj my ho budeme používať v nasledujúcom texte.

Sirach požíval úctu medzi starovekými učiteľmi a v rabínskej literatúre je možné nájsť citáty z neho, ktoré sa pokladajú za ekvivalent Písma. Aj grécky hovoriaci Židia z diaspóry v Rímskej ríši ho pokladali za inšpirovanú knihu. Aj napriek tomu, že bol pôvodne napísaný v hebrejčine, nebol prijatý do rabínskeho židovského kánonu Písma. Pravdepodobne preto, že podľa ich predpokladov bol napísaný príliš neskoro, až po dobe prorockej inšpirácie. Aj napriek tomu mnohí rabíni prijali a citovali Sirachovca ako kanonickú knihu Písma, hoci aj v niektorých prvých zoznamoch kánonu chýbal.

Literárnym modelom pre Jezusa ben Sira bola Kniha prísloví, a podobne ako táto kniha (napr. Prís 1, 20–33; kap. 8; kap. 9; 31, 10–31) aj Sirachovec kombinuje dlhšie chválospevy na Múdrosť s voľnejšie organizovanými zbierkami prísloví. Na rozdiel od Prísloví sa však Sirachovec vyznačuje väčšou tematickou jednotou a snahou zoskupovať príslovia podľa hlavných myšlienok.

Základná makroštruktúra Sirachovca pozostáva z básní, oslavujúcich múdrosť, ktoré spájajú úseky ponaučení vo forme prísloví. Kniha sa delí na tri veľké časti: prvou sú poučenia pre mladíka (kap. 1–23), druhou zbierka inštrukcií pre zrelého muža (kap. 24–43) a tretou prehľad posvätej histórie (kap. 44–50).

Dnešné prvé čítanie pochádza z nesúvislej zbierky rád, adresovanej najmä zrelému mužovi, ktorý už v spoločnosti získal istý status a úctu. Témou, ktorej sa venuje, je hodnotenie osoby na základe jej/jeho reči, pretože tá odhaľuje vnútorného človeka. To, že niekto rozpráva, sa chápe ako test či skúška, ktoré poukazujú na jeho čnosť alebo nerosť. Staroveký mudrc nepopiera, že rečou sa dá klamať alebo vykresliť lepší dojem, než je skutočnosť, ale toto klamstvo nemôže pretrvať naveky. Charakter človeka sa nakoniec ukáže na jeho slovách.

Responzóriový žalm / Ž 92, 2–3. 13–14. 15–16

R.: Ako je dobre oslavovať teba, Pane!

Dobre je oslavovať Pána *

a ospevovať meno tvoje, Najvyšší;

za rána zvestovať tvoju dobrotu *

a tvoju vernosť celú noc. R.

Spravodlivý sťa palma zakvitne *

a vyrastie sťa céder z Libanonu.

Tí, čo vyrastajú v dome Pánovom, *

v nádvorách nášho Boha budú prekvitať. R.

Ešte aj v starobe budú prinášať ovocie, *

úrodní budú a plní sviežosti;

a tak zvestujú, že Pán, moje útočisko, je spravodlivý *

a nepravosti v ňom niet. R.

Najlepšie využitie reči je na chválu Boha. Takže človek, ktorý „oslavuje Pána“, „ospevuje tvoje meno, Najvyšší“ a „zvestuje tvoju dobrotu a tvoju vernosť“ vo dne v noci, odhaľuje vnútro osoby plné života, pretože má podiel na Božom živote. Taký človek je - slovami žalmu - skutočný strom života, ktorý si stále udržiava silu a mladosť. Jeho životný štýl sa vyznačuje vdakvyzdávaním, má „eucharistické“ črty.

Čítanie z Prvého listu svätého apoštola Pavla Korinťanom / 1 Kor 15, 54-58

Bratia, keď si toto porušiteľné oblečie neporušiteľnosť a toto smrteľné si oblečie nesmrteľnosť, vtedy sa splní, čo je napísané: „Smrť pohltilo víťazstvo. Smrť, kde je tvoje víťazstvo? Smrť, kdeže je tvoj ostenň?“

Ostňom smrti je hriech a silou hriechu je zákon. Ale vďaka Bohu, ktorý nám dal víťazstvo skrze nášho Pána Ježiša Krista.

A tak, moji milovaní bratia, buďte pevní, neochvejní, čoraz horlivejší v Pánovom diele, veď viete, že vaša námaha nie je daromná v Pánovi.

Sv. Pavol nám pripomína, že to, v čo dúfame, je večný život a nie iba úspech v tomto pomíňajúcom sa svete. Božie slová nám prisľubujú víťazstvo nad smrťou. A pretože jeho prirodzenosťou je pravda, aj jeho slová sú pravdivé a môžeme im dôverovať. Niet teda dôvodu strácať nádej či zúfať si nad stavom svojho života alebo stavom sveta. Žiadna námaha pre Pána nie je zbytočná – bude sa pamätať aj na ten najmenší láskavý skutok pre Pána, za ktorý dostaneme odmenu. Toto radostné vedomie by nám malo prinášať útechu vtedy, keď čelíme skúškam a utrpeniam.

Čítanie zo svätého Evanjelia podľa Lukáša / Lk 6, 39-45

Ježiš rozpovedal učeníkom toto podobenstvo: „Môže viesť slepý slepého? Nepadnú obaja do jamy?“

Žiak nie je nad učiteľa. Aj keď sa všetko naučí, bude ako jeho učiteľ.

Prečo vidíš smietku v oku svojho brata, a vo vlastnom oku brvno nezbadáš? Ako môžeš povedať svojmu bratovi: ‚Brat môj, dovoľ, vyberiem ti smietku, čo máš v oku,‘ keď vo svojom vlastnom oku brvno nevidíš? Pokrytec, vyhod' najprv brvno zo svojho oka! Potom budeš vidieť a budeš môcť vybrať smietku, čo je v oku tvojho brata.

Nie je dobrý strom, ktorý rodí zlé ovocie, ako nie je zlý strom, ktorý rodí dobré ovocie. Každý strom možno poznať po ovocí. Z trnia predsa nezberajú figy, ani z ostružín neoberajú hrozno. Dobrý človek vynáša z dobrého pokladu svojho srdca dobro a zlý človek zo zlého vynáša zlo. Veď z plnosti srdca hovoria jeho ústa.“

Ježiš sa v tomto evanjeliu prezentuje ako učiteľ múdrosti, ktorý dáva svojim učeníkom ponaučenia vo forme výstižných aforizmov s ľahko zapamätateľnými príkladmi a slovnými obrazmi. V Izraeli bol studnicou takýchto rád Šalamún, prvý Dávidov syn a dedič. Teraz je to Ježiš, dokonalý Syn a Dedič Dávidov, ktorého schopnosť učiť a odovzdávať múdrosť prekonáva Šalamúnovu.

Naše evanjelium sa zaoberá troma témami: dôležitosťou vzoru učiteľa, nebezpečenstvom pokrytectva a znakmi dobrého človeka.

Ježiš najprv zdôrazňuje, aké je podstatné, aby bol učiteľ príkladom. Žiaci až na niekoľko výnimiek zvyčajne nepredbiehajú svojich učiteľov vo vedomostiach a čnostiach. Teda ak už učiteľ holduje nerestiam, jeho nasledovníci len sotva budú lepší. Toto by sme si mali uvedomiť zvlášť my v západnej kultúre, ktorá sa často riadi princípmi známych učiteľov (Spinoza, Darwin, Freud, Descartes, Machiavelli, Rousseau, Marx, atď.), ktorí boli vo svojich osobných životoch zvrátení a podlí. Ako môžeme očakávať, že spoločnosť ako celok pozdvihne náuka ľudí, ktorí boli sami naničhodníkmi?

Ježiš potom metaforami o brvne a trieske v oku varuje pred nebezpečenstvom pokrytectva. Toto jeho učenie by sa dalo zhrnúť slovami, že skôr, ako budeme *napomínať brata*, musíme si sami *spytovať svedomie*. Máme tendenciu zatvárať oči pred svojimi chybami a na tie cudzie byť prehnane citliví. Sme si vedomí poľahčujúcich okolností pri svojich zlyhaniach, ale nie pri pokleskoch ostatných. Preto skôr, než budeme posudzovať skutky ostatných, je namieste trpezlivosť. Musíme sa zamyslieť: *Je hnev na môjho brata alebo sestru znakom ich problémov alebo mojich vlastných? Nevypovokoval som svojho bližneho k nejakému konaniu mojím nevhodným správaním? Nie som v tejto situácii slepý voči niečomu podstatnému kvôli svojmu prospechárstvu?* sme sa predtým, než niekoho napomenieme, poradili s vyzretou tretou stranou, ktorá pozná nás oboch.

Nakoniec nám Ježiš radí, ako rozoznať dobrého a zlého človeka, pričom hlavné poznávacie znamenie je postavené na skúsenosti: je ním *ovocie*, pod čím sa pravdepodobne myslia „ich slová, skutky a vplyv na ostatných“. Na konci podobenstva Ježiš poukazuje na reč ako na príklad „ovocia“, ktoré človek rodí: „z plnosti srdca hovoria ústa“. „Ovocím“ sa však myslí viac než len slová (ako je jasné z iných úryvkov evanjelia): sú ním aj skutky človeka a ich účinok na ostatných a na celé spoločenstvo.

Sv. Jakub v 3. kapitole svojho známeho listu akoby pridával detaily a vysvetlenie k Ježišovmu učeniu: Aj jazyk je oheň, svet nepravosti; jazyk je medzi našimi údmi ten, ktorý poškvŕňuje celé telo, rozpaľuje kolobeh života a sám je peklom rozpalený. Človek krotí a aj skrotil všetky druhy zveri, vtákov, plazov i morských živočíchov, no jazyk nik z ľudí skrotiť nemôže. Je to nepokojné zlo, je plný smrtiaceho jedu. Ním dobrorečíme Pánovi a Otcovi, a ním aj zlorečíme ľuďom, stvoreným na Božiu podobu. Z tých istých úst vychádza dobrorečenie i zlorečenie. A nemá to tak byť, bratia moji. Vari prameň chrlí tým istým otvorom vodu sladkú aj horkú? Vari môže, bratia moji, figovník rodiť olivy alebo vinič figy? Ani slaný prameň nemôže dávať sladkú vodu. (Jak 3, 6–12)

Mohli by sme to zhrnúť takto: nehanebné vyjadrovanie je znakom hanebnosti srdca. Tu by sme sa mali zastaviť a porozmýšľať: *Čo je typické pre môj vlastný slovník?* Priznám sa, že štyri roky na štátnej strednej škole na Havaji mali nepriaznivý vplyv na môj spôsob vyjadrovania a trvalo mi celé roky, kým som sa ho zbavil. Ale naša reč je odrazom nášho srdca a tiež ho formuje, a práve preto nás Ježiš upozorňuje, že pri súde budeme musieť skladať účty z každého ľahkovážneho slova, ktoré sme vyriekli (Mt 12, 36). To by nás malo prebrať a viesť k zamysleniu: *Sú moje slová ustavične na chválu Boha?* Takto by sme sa mohli vedome vyhýbať hnevlivým, hrubým, sarkastickým, jedovatým, výsmešným, provokatívnym, oplzlým, dvojzmyselným a kritickým slovám. Sv. Pavol nám pripomína: Smilstvo a akákoľvek nečistota alebo lakomstvo nech sa ani len nespomenú medzi vami, ako sa patrí na svätých, ani mrzkosť, ani hlúpe reči a neprístočné žarty, lebo to sa nesluší; radšej vzdávajte vďaky. Lebo uvedomte si a pochopte, že ani jeden smilník, ani nečistý, ani chamtivec, čo je modloslužobník, nemá dedičstvo v Kristovom a Božom kráľovstve. Nech vás nik nezvedie prázdnyimi rečami, lebo za to prichádza Boží hnev na neposlušných synov. (Ef 5, 3–6)

Keďže druhé Božie prikázanie hovorí iba o tom, aby sme nespomínali Božie meno nadarmo, niektorí ľudia sa nesprávne domnievajú, že hriechom je len klamlivá alebo zbytočná prísaha a že iné hrubé a bezbožné reči ním technicky nie sú. Realita je však iná: hrešiť slovami sa dá aj vtedy, keď sa pritom neodvolávame na meno Božie alebo na iných svätých. Nie je pravda, že „slová nebolia“ – dá sa nimi zraniť viac než fyzickým útokom. Boh stvoril svet skrze slová a my, ako tvory stvorené na Boží obraz, máme tiež moc ovplyvňovať skutočnosť slovami. Prosme v túto nedelu o očistenie našich srdiec skrze Ducha Svätého, aby naša reč pramenila z čistého srdca a bola pre tých, ktorí ju budú počúvať, ako životodarný prameň chladivej čerstvej vody.